

„Inni az élet százsínű borát”

(2. rész)

Szemelvények a magyar és nemzetközi botanikai tudomány kimagasló egyénisége, a herbarista, műgyűjtő, filatelista és mecénás Soó Rezső (1903–1980) életéből

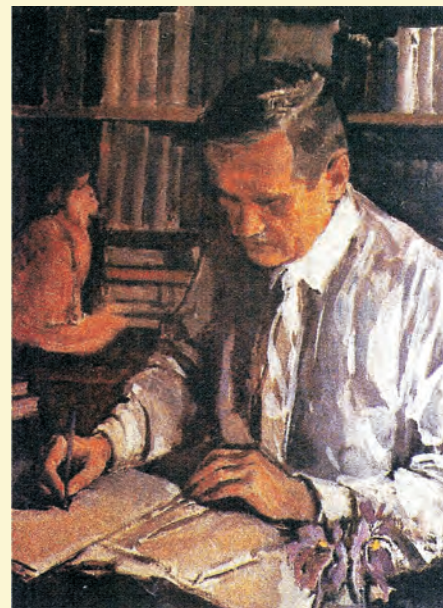
Emberi mivoltáról, egyéniségéről, szakmai kisugárzásáról, az egykori pályatársakra, barátokra, tanítványokra és az újabb botanikus nemzedékekre tett hatásáról

Soó Rezsőről halálát követően számos írás jelent meg. Egyéniségének villanásait a legtalálékosabban talán Borhidi Attila professzor, Soó egykori tanítványa, barátja foglalta össze egyik írásában, amelyet neves botanikusunk születésének centenáriuma 2003-ban szervezett megemlékezés alkalmával Székelyudvarhelyen bemutatott a jelenlevőknek: „Soó igazi vezér volt. Olyan mester, akiben megvolt a nagyság varázsa ahhoz, hogy elhitesse annak fontosságát, amivel Ő foglalkozik, hogy tárgyának szerelmesévé tegye a hozzá vonzódotkat, és megvolt a csábítás ereje is ahhoz, hogy tanítványaiban felcsilantsa a személyiséggé válás lehetőségeit. Mint tanító gondos volt, közlékeny, kitarulkozó, lelkesítő és megértő. Mint mester szigorú, követelő és rapszodikus nevelő. Rendkívül széles élen és érzelmi skálán játszott. Az édes fiamtól, a kedves barátomon, tisztelt kollégámon, a pejoratív (nyomatékosan kifejtett) «úrram» és a rosszallás maximumát jelentő «elv-tárr-som-ig» terjedő megszólítások tökéletes indikátorai voltak annak, hogy hol is áll valaki a professzor népszerűségi listáján. Ugyanakkor kiszámíthatatlan is volt, és tíz percen belül el lehetett jutni a fokozat egyik végéről a másikra. Ez a lelki helykúra nem volt egészen haszontalan, még akkor sem, ha a kezelésre nem mindig szorultunk rá, mert igen hatékony kiválogató tényezőként működött. A professzor tanítványai közt nem voltak könnyű sikerről álmódzó karrieristák. Nem volt szerény ember. Ha egy akadémiai felszólalásban vagy tudományos vitában csekélységemnek (két k-val) nevezte magát, akkor ebből mindenki érezhette, hogy Ő sok minden lehet, csak éppen csekélység nem. Hiú és becsvágyó ember volt, aki mindenáron halhatatlan akart lenni és hiszem, hogy

lett is. Nemcsak nagyszerű munkái révén, hanem talán általunk, tanítványai által is, akik mégis hálásak azért az életre szóló izgalmas és kalandos kirándulásért, amellyel az életünket tartalmassá, gazdaggá tette és bennünket a botanika- és a vegetációkutatás csodálatos birodalmában vezetett. Az első nagy magyar polihisztor botanikus, akihez Soó Rezső olyan nagyon hasonlított, Kitaibel Pálnak a sírján a következő felirat volt olvasható: «Örvendj Magyarország, hogy ekkora fiad született». Soó Rezsőről azt mondhatjuk: örvendj Erdélyország, hogy ekkora fiad született.”

Az *Új írás* című irodalmi folyóirat *Pályám emlékezete* sorozatában (1979. 5. sz.) életfelfogását kifejező mottót választva (*Inni az élet százsínű borát*) írt gyermekkoráról, családi és iskolai körülményeiről, a felnőttkorát meghatározó élményekről, a természet és művészet iránti „rajongó szeretetének” kialakulásáról. Magánbeszélgetések, kirándulások vagy herbáriumi munkák közben mindig szóba hozta Kolozsvárt, Erdélyt, ahol gyermekkorát és diákéveit töltötte piarista diákként. A botanika iránti vonzalma tulajdonképpen itt alakult ki. „A szülőföldhöz, Erdélyhez, az itteni hagyományokhoz való őszinte ragaszkodását, életre szóló kötődését ... egyik legszebb és legmaradandóbb vonásaként értékeli még a legszigorúbb ráemlékezője is.”

Tanítványának, későbbi munkatársának, barátjának, Felföldy Lajosnak nagyon igaza van abban, hogy Soó Rezső esetében „nem lehet szétválasztani egymástól az embert, a professzort, a tudóst, a gyűjtőt, a közélet szereplőjét, a versíró, a tréfacsinálót, s a jó borok és szép nóták élvezőjét, a női nem rajongóját és tisztelőjét, az irodalom és képzőművészetek kedvelőjét stb.” Személyiségében tehetsége mellett óriási munkabírás és tenni akarás párosult. Tanítványaival és munkatársaival szemben igényes volt. A tudást, szorgalmat nemcsak igényelte, de értékelt is, és munkatársai haladására büszke volt.

Demjén Attila festménye Soó Rezsőről. Megtekinthető a debreceni postaigazgatóság Delizsánsz kiállítótermében.

Az önmagától és tanítványaitól néha túl sokat kívánó tudós alkotómunkája során kortársaival számos összeütközésbe került és sok ellenséget szerzett magának, mégis, ahogy saját maga is vallja: „Ám mindennél többre tartom, hogy iskolát neveltem” (1978). A múlt század végén (és ma is) a magyar botanikus szakma vezető egyéniségei nagyrészt a Soó munkatársak és tanítványok köréből kerültek ki (közülük 9 akadémikus), kiemelkedő hazai és nemzetközi eredményeket értek el, számos kitüntetést szereztek és regionális iskolaműhelyeket hoztak létre, amelyeknek köszönhetően a tanítványok tanítványai is örvedetesen megsokasodtak. A Soó-iskola kisugárzását a csonka Magyarország határai szerencsére nem tudták megállítani. Munkái, kézikönyvei széles körben elterjedtek, különösen a délkelet-európai intézetekben.

Kovács J. Attila felejtethetetlen emlékei közé tartozik az eset, amikor a hetvenes évek elején a iași és a bukaresti egyetemek professzorainak társaságában (E. Ţopa, C. Burduja, C. Dobrescu, Tr. Stefureac) Soó Rezső *A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve* (amely hatkötetes és megvalósításán Soó korábbi jegyzetei alapján tíz évet dolgozott) kapcsán a következő rácsodálkozásnak volt fültnája: „...hogyan tudott egy ember egyedül ily nagyot alkotni?!”

„Szinte valamennyi erdélyi botanikus munkásságára nagy hatással volt.

Az American Philatelic Society által 1971-ben kiállított oklevél Soó Rezső részére

Kolozsváron, az «iskola» egykori második központjában is tovább éltek a hagyományok; a múlt század második felében a Soó-iskolát közvetlenül Csűrös István, Nyárády Erazmus Gyula, valamint Nyárády Antal személye és munkássága képviselte, később körük csoportosult, vagy velük kapcsolatban levő botanikai műhelyekben dolgozott számos további «közvetett» munkatárs és tanítvány, kelet felé gazdagítva a magyar botanika művelőinek körét.” „Ezt az iskolát nagyon komolyan vette Bukarest, Iași, Craiova és minden más romániai város. Számptalan témát még Soó Rezső vetett fel követőinek, és amikor ők kerültek vezető helyzetbe, akkor azok adták tovább tanítványaiknak, és így érett meg tulajdonképpen a harmadik német vagy román anyanyelvű diáknemzedékben több monográfiai kötet.”

Szülőföldhöz való ragaszkodását az is jól példázza, hogy amint módja adódott rá, visszatért Erdélybe és lelkesedéssel látott hozzá hazája növénytani kutatásához. Erre 1940-ben nyílt lehetősége, Észak-Erdélynek az anyaországhoz való visszacsatolásával, amikor visszakerült a kolozsvári növényrendszertani tanszék, a Botanikus Kert és az Erdélyi Múzeum-Egyesület Növénytárának élére (1940–1944), megszakítva ezzel életének debreceni időszakát. Debreceni professzorságának első tíz évéről készült beszámolójában az alábbiakat írta: „A magyar botanikai kutatás hagyományos nemzeti irányát óhajtottam követni, amikor a magyar problémák megoldására állítottam be az intézetet. ... Ezért tűztem ki még diákfővel életcéllal a Magyar Föld geobota-

nikai szintézisének, a magyar növényföldrajznak a művelését” és megvalósítását.

Itt feltétlenül érdemes megemlíteni egy olyan epizódot, amelynek nem Soó Rezső a főszereplője, de hathatós közreműködésének köszönhetően olyan európai, sőt világszínvonalú mű (majd ezáltal művek) látott napvilágot, amelyet azóta sem tudtak felülmúlni Románia területén. A *Kolozsvár és környékének flórája* (Kiadja az Erdélyi Nemzeti Múzeum Növénytára. Kolozsvár, 1941–1944. 9 részből áll, 687 oldal) című határozókönyvben összesen 1654 növényfaj (és sok fajalatti egység) van pontosan jellemezve, s a leírásokat ábrák egészítik ki. Szakmai szempontból elsősorban a faji bélyegek biztos ismerete és tömör közlése nyugtázza le a könyv használóját, de felbecsülhetetlenek az évszaki és környezeti feltételek okozta alakváltozások leírásai is. A könyv jelentős részét Nyárády Erazmus Gyula (múzeumi ör, Soó beosztottja, de már elismert tudós, botanikus) írta, de a munkát szakmai véleményezésre és javításra átadta a professzornak, aki kiegészítette saját kutatásainak eredményeivel. A kiadványt a mai napig az egyik legvitatottabb közös munkának tartják. Itt kell megemlítenünk, hogy Soó 1921-től Budapesten élt, de nyaranként éveken át visszatért Erdélybe, hogy befejezze a Kolozsvár és környéke növényföldrajzi monográfiáját, amelyet jórészt diákkori gyűjtő- és terepmunkájának eredményeként állított össze. A dolgozata 1927-ben jelent meg, amely az első növénytársulástani munka az egykori történelmi Magyarország területéről. Tehát a *Kolozsvár és környékének flórája* könyvhöz bizonyosan hozzájárult kutatásainak eredményeivel. De ami a lényegesebb, Szabó T. Attila kijelentését tolmácsolva: „nyugodtan elmondhatjuk, hogy itt egy olyan szimbiózis született meg, Soónak a tudományszervező tevékenysége és Nyá-

rádnak a nagyon aprólékos botanikai munkássága nyomán, amely nélkül Kolozsvár aligha kaphatta volna meg Ny. E. Gyula révén a *Románia Flórája* (*Flora Republicii Socialiste România*. I–XIII. 1949–1968.) tizenhárom kötetének a kiadási jogát. Tudniillik itt volt egy flóramű, amit le lehetett tenni az asztalra és azt mondani, hogy ennél jobbat kell készíteni, mint amilyen a *Kolozsvár és környékének flórája*, ezt pedig csak Nyárády tudta megcsinálni. Viszont öneki nem jelent volna meg a munkája akkor, ha Soó nem áll a kiadása mellé.” „A 28 tudományos munkatársból álló kutatócsoport vezetője kezdetől mindvégig Nyárády volt, aki nyugdíjasként ekkor már a 70. évéhez közeledett. Ő szerkesztette meg a mintafeldolgozásokat a munkatársak részére, ellenőrizte és kiegészítette a beérkezett részeket, az illusztrációkat (10 kitűnő rajzoló választottak ki versenyvizsga alapján, amelyből 8 nő volt) teljes egészében maga vezette (ő is szépen és szakmailag pontosan rajzolt), s azokat a növénycsoportokat (a legbonyolultabbakat), amelyeket senki nem vállalt, ő dolgozta fel. Nyárády a XI. kötet nyomdába kerülése után és megjelenése előtt (1966) 85. évesen elhunyt. Ekkor már a XII. kötet is szedésre készen állt, de mivel nem volt illetékes gazdája, az csak 1972-ben jelenhetett meg. A XIII. pótkötet, amely 1976-ban került ki a nyomdából, Váczy Kálmánnak köszönhető.” A hatalmas munka terjedelme 9620 oldal, amelyből 1997 oldal csak a Nyárádyé, továbbá társszerző 1004 oldalon. (Részletesebben lásd: <http://mek.oszk.hu/05200/05225/05225.pdf>.)

A kötetek megjelenése nagy visszhangra talált mind a belföldi, mind a külföldi szakkörökben, mert Románia flóráját ekkor dolgozták fel első ízben

A hibás Soó Rezső-émlék bélyeg és a hiba korrigálására kiadott második bélyeg

részletesen és kritikai szellemben. „A nemrég megjelent Románia flórája terjedelmes alkotás, mely a román botanika presztízséget keltő alkotása. Képanyaga nagyon szép és művészi kivitelezésű. ... A munka teljes egészében alapvető florisztikai alkotás az egész botanikai irodalom számára” – írta egyik levelében Váczy Kálmánnak Soó Rezső Budapestről a 60-as évek végén.

Az 1950-es években a politika egyre nagyobb nyomást gyakorolt a tudományos kutatásokra. A második „vidéki élet” (ahogyan Soó nevezte az 1945-től 1953-ig tartó debreceni időszakot) után fogadta el a „félvezetésen alapuló, ... idegen, részben ellenséges beállítottságú környezetbe” szóló budapesti meghívást. Az ellenséges környezetben felesége mellett fő vigasza a varázslatos szépségű botanikus kerti otthona volt. Munkásságának fő iránya, alapvető célkitűzései az elfoglalt helytől, tisztségtől függetlenül változatlanok maradtak. Vezetői magatartására a következetesség volt jellemző: „Erősnek és keménynek kellett lennem, hogy ... sok mindent kibírjak, megvalósíthassak. Valóban szigorú főnök voltam, becsületes, egész munkát és tisztességet kívántam.” „A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem (1950-től ELTE) növényrendszertani tanszékét 1945 óta vezető Andreánszky Gábort 1953 elején kitiltották az egyetemről, s mintegy száműzve, beosztottként visszahelyezték egykori munkahelyére, a Növénytárba. A tanszék új vezetője Soó Rezső lett, aki az újjászervezett MTA Biológiai Osztályának elnöke is volt. Az egyetemen botanikai cikkeket is tartalmazó új periodika indult: az *Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis*, illetve ennek *Sectio Biologica* (1957–). Akadtak olyan botanikusok is, akik annak ellenére, hogy Soónál doktoráltak, Andreánszky szellemiségét megtartva Andreánszky-tanítványnak tartották (és tartják ma is) magukat.” Erről az időszokról részletesebben az alábbi hivatkozás alatt található cikk (Mestereink. Ilyennek láttuk őket. In: *Tilia*, 8. Sopron, 2000. Andreánszky Gábor 7–16. o., Soó Rezső 66–110. o.): http://www.nyme.hu/fileadmin/dokumentumok/emk/novenytan/novenytan/kiadvanyok/tilia/Tilia_08.pdf.

Tihanyi, majd debreceni munkásságának időszakától tovább sokasodtak munka- és baráti kapcsolatai botanikusokkal (a szovjet tudósokkal már a húszas évek közepétől kapcsolatot tartott,

Soó Rezső Németh László társaságában Sajkodon

ami bizonyos védelmet adott neki a proletárdiktatúra idején), továbbá írókkal és művészekkel, akikkel levelezést is folytatott. Soó erről is beszámolt önéletrésztében: „A világháború előtt különös sugallat hatására albumot állítottam össze külföldi levelezéseimből. Mindenkitől egy darabot, s ez 283 nevet tartalmazott. ... 1945–1975 között mintegy 6000 levelet kaptam, illetve írtam.”

„Az ún. «Soó-jelenség» (ambíció, hiúság) emberileg gyakori kellemetlenségek forrása volt, de maradandó pozitívuma az alkotó gondolatok gerjesztése, közvetítése és megőrzése, a tények ismerete, az igazságérzet és tanítás, megannyi tudományos közösséget formáló tulajdonság, mely az egész magyar nyelvterületen, bár időszakosan akadályozva is volt, mégis termékeny műhelyeket eredményezett, melyek a magyar botanikatudomány és kultúra folytonosságát, sikerét és újabb esélyét biztosítják a XXI. században is.” Soó Rezső Kovács J. Attilának írt 1973. július 25-én kelt levelében az alábbi állt: „... júl. 31-én kapnám meg a Munka érdemrend arany fokozatát, s ha megérem, szept. 2. felében avatnak díszdoktorrá. Két címmel több a gyászjelentésen, ennyit érnek... Könyvtáram szétosztását már korábban megkezdtem, a (budapesti) Múzeum Növénytára, a debreceni intézet és a kert már vagy 100 folyóiratot és sok könyvet vitt el. Az Öntől kért dolgok ritkák, Zólyomitól semmit sem lehet megkapni. Acta Bot. Hung. és Acta Geobot. régi kötetei csak véletlenül, antikvarice találhatók... Knapp új kézikönyvét ajánlom olvasni. A leíró cönológia kezd már kimenni dívatból, a bioszféra kutatás, produkció-

biológia, kvantitatív ökológia lép helyébe. Nálunk főleg már ezt csinálják a fiatalok.”

Soó Rezső utolsó erdélyi búcsúlátogatására Kovács J. Attila így emlékezik: „Kolozsváron a botanikus Csűrös házaspár (Csűrös István és Csűrös-Káptalan Margit) lakásán volt az első találkozás, amelyen több erdélyi botanikus is részt vett (Váczy Kálmán, Gergely János, Szabó T. Attila). Az európai herbáriumok, könyvek, folyóiratok, a növénygyűjtés és a bélyeggyűjtés széles skálájú megvitatása után (Soó és Csűrös nagy bélyeggyűjtők is voltak) indultunk el hármasban (Soó Rezső botanika-professzor, Tímár Aranka gondozónő, Kovács J. Attila doktorandus) erdélyi körutunkra. Nincs az a botanikatörténeti szeminárium-sorozat, mely versenyezhetne az utazás alatt előadott, megvitatott, kiértékelt tudósok élményanyagával. Akkor döbbsentem rá, milyen fontos és meghatározó a tudományban valakinek nemcsak a munkáját, de közvetlenül és közvetve személyét, világnézetét, hitvallását is megismerni. A száraz tudományos műveken túl barátságokat kötni és ápolni, eszmei genealógiákat feltárni. Új Dáciával tett utazásunk alatt napokig folyt az előadássorozat a Soó által személyesen ismert botanikus-tudósokról: pl. E. Aichinger, Al. Borza, C. Burduja, J. Braun-Blanquet, Á. Degen, F. Ehrendorfer, H. Ellenberg, C. C. Georgescu, I. Horvat, Jávorka S., A. Löve, F. Margraf, Nyárády E. Gy., B. Pawlowski, E. Pop, E. Rübel, M. Ravarut, T. Savulescu, F. Stafleau, Szabó Z., H. Walter, Zólyomi B., illetve egyes nagy magyar írókról: Bánffy Miklós, Illyés Gyula, Móricz Zsigmond, Németh László, Tamási Áron és mások.

Hányszor találkozott velük, milyen a külsejük, mik a szokásaik, legnagyobb érdemeik, hiányosságaik stb. Nem tudtam olyan kérdést felvetni, hogy adatok sokaságát ne zúdítsa rám az illető személyről. Utazásunk a maga nemében botanikatörténeti «posztgraduális kurzus» volt, melyen aktuális beszámolót kaptam a magyar és a közép-európai botanika helyzetéről, az egyes iskolák módszereiről, lehetőségeiről, stílusáról. Élvezetes, részben tanári beállítottságú jellemzései, éles kritikai meglátásai, értékelései egy életre elköteleztek a tudománytörténet igaz forrásainak a feltárása iránt, melynek egyenes útját épp az élő, művekhez és alkotóikhoz egyaránt kötődő személyes kapcsolat, megtapasztalás-megismerés képezheti.”

Soó Rezső herbariumi hagyatékának egy darabja (homoki csibehúr) a kolozsvári Babeş–Bolyai Egyetem Botanikus Kertjének gyűjteményében.

(Lásd <http://www.vasiszemle.t-online.hu/2003/04/kovacs.htm>.)

A Magyar Biológiai Társaság Botanikai Szakosztályának ünnepi, ezredik ülésén öregeken, betegen, magányos tudósként mondta ellentmondásos életéről önkritikaként és búcsúként: „1929-ben lettem egyetemi tanár, 1923-ban a debreceni egyetem honoris causa doktorrá avatott. Három akadémia választott tagjává, mintegy 15 tudományos és társadalmi egyesület tiszteletbeli elnökévé és tagjává, és mégis szatirikusan, de őszintén mondtam az egyik újságíróknak: Arra vagyok a legbüszkébb, hogy a Macskabarátok egyesületének díszelnöke vagyok. Mert mintha rólam írta volna *Lampedusa Lygeia* novellájában, egy öreg tudósról szólva: «gyanítani kezdtem, hogy diadalmas pályafutása ellenére rendkívül boldogtalan»”.

„Alkotásvágya – immár százötven év távlatából – nem tekinthető öncélúnak. Nem csak magának és magáért dolgozott. Eredményei az egész magyarságra tükröződtek vissza nemzetközi elismerésként a történelmileg súlyos megpróbáltatásokkal terhelt huszadik században.” – írta róla Nagy-Tóth Ferenc *Soó Rezső utóélete Kolozsvárott* című munkájában (*Botanikai Közlemények*, 91. (2004) 1-2. sz. 7–12. <http://mbt-bk.mbt-biologia.hu/2004-91/004NTF.PDF>.)

A műgyűjtő és mecénás

Soó Rezső gyűjteményei (herbárium, bélyeg) megalapozásához már fiatalon, 17 évesen nekikezdett és konok kitartással élete végéig folytatta a gyűjtést. Nagy gonddal és igyekezettel preparálta a préselt növényeket, melyeket tudományos dokumentumoknak, egyedi művészeti mintáknak tartott. Amilyen páratlan botanikai munkássága, olyan páratlan és lenyűgöző többirányú gyűjtési szenvedélye. Széleskörű általános műveltsége és a művészetekhez való értő vonzódása révén nem csupán a természettudományok területén hatott, hiszen társadalmi tevékenysége, közéleti aktivitása a bölcsész tudományok területén is nyomot hagyott. A debreceni Ady Társaság elnöke, a falukutató mozgalom lelkes támogatója, a kisgrafikák nemzetközi híró gyűjtője és avatott műkritikusa volt.

Égész életpályája során igen jelentős bibliofil, műgyűjtő és filatelistai tevékenységet folytatott. Könyvtárának alapjait első debreceni éveiben alapozta meg. Metszetes, illusztrált, dedikált és első kiadású példányokat gyűjtött. Kutatásaihoz kapcsolódott értékes szakkönyvtára, melyben jelentős helyet foglaltak el a középkori metszetes fűvészkönyvek. Ami a szépírókhoz való viszonyát illeti, nagy Ady-rajongó volt, barátja volt Tamási Áron, Szabó Lőrinc, Németh László. A világ egyik, pontosabban második legnagyobb kisgrafika (ex librisek, alkalmi grafikák) gyűjteményével rendelkezett, amelyekkel több kiállításon szerepelt. Sokáig a Kisgrafika Barátok Körének elnöke volt. Gyűjtését Weiner Piroska dolgozta fel. Tevékenységét Szíj Rezső több helyen is méltatta (1966, 1979). Kerámiából egyedülálló macskafigura-gyűjteménye volt (240 darab).

Jelentős volt bélyeggyűjteménye: 225 000 darab, melyeket motívumok és országok szerint rendezett. A motívumok közül büszke volt a legszebbekre: növény- és állatvilág, folklór, régészet, a Kelet művészete, műemlékek, szobrászat, népművészet stb. Kiállításokon aranyérmeket is nyert velük. Aranygyűrűse a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetségének, és tagja az American Philatelic Societynek is. A hatvanas évek elejéig számos hazai és külföldi kiállításon nyert arany- és ezüstérmeket. A sors iróniája, hogy születésének századik évfordulójára, 2003-ban a Magyar Posta egy olyan Soó Rezső-émlékbe-

lyeget bocsátott forgalomba, amelyről rövidesen kiderült, hogy hibás. Ugyanis a rajta szereplő személy nem Soó Rezsőt ábrázolja, hanem tanítványát, munkatársát, a botanikus Újvárosi Miklóst, azt az Újvárosit, akit 1940-ben Kolozsvárra helyeznek, az ottani botanikus kertbe kertészeti főintézőnek, tanársegédnek, és aki nem mellékesen Kolozsváron is nősül meg, a nagynevű botanikus professzor, Nyárády E. Gyula egyik leányát, Klárát véve el. A hiba korrigálására még ugyanazon év szeptember 23-án kiadtak egy másik emlékbélyeget, melyen a botanikusról elnevezett orchideafaj, a Soó-ujjaskosbor (*Dactylorhiza fuchsii* subs. *Sooana*) látható. Ezt egykori tanítványa, Borsos Olga nevezte el róla, és egyike azon növényeknek, amelyek a professzor nevét viselik.

Végezetül kijelenthetjük, hogy Soó Rezsőre is illik Orbán Balázs végrendeletében megfogalmazott vallomása, miszerint: „*Családdal nem lévén megáldva, a magyar népet tekintem családomnak, s azt kívánom főörökösömmnek tenni.*” Soó Rezső utód nélkül hunyt el, így gyűjteményeit szétosztotta, elajándékozta különböző múzeumoknak, botanikus kerteknek, növénytaraknak. Kollekcija féltve őrzött tételeit: a Waldstein–Kitaibel-féle *Descriptions et icones plantarum rariorum Hungariae* című háromkötetes munkát, mely 280 színezett rézmetszetet tartalmaz, az Országos Széchényi Könyvtárnak adományozta. Növénytani könyvtárának jelentős részét (50 teljes folyóirat-sorozat) a Magyar Természettudományi Akadémia (MTA) Botanikai Intézetének, illetve részben a Magyar Természettudományi Múzeum (MTM) Növénytarának ajándékozta. Hatvanötezer kisgrafikáját (ex libris-ét), a gyűjtemény nagyobb részét, a budapesti Iparművészeti Múzeumnak adományozta, közel tizenötezer pedig a keszthelyi Balaton Múzeum örökségébe épült be. A magyar grafikai anyagok (pl. Rippl-Rónai, Zichy) a debreceni Déri Múzeumba, a külföldi grafikai gyűjtemény darabjai (japán, francia anyagok a XVII–XIX. századból) a budapesti Szépművészeti Múzeumba kerültek. Soó Rezső bibliotékájának értékes darbjait, elsősorban művészettörténeti tárgyú könyveit szintén a debreceni Déri Múzeum könyvtárára gyűjtötte.

Herbáriumának legnagyobb részét, mintegy 50 ezer példányt (egyes források szerint 40 ezret) a kolozsvári Er-

déli Múzeum-Egyesület Növénytárának ajándékozta (1943), ezeket ma a kolozsvári Babeş–Bolyai Egyetem Botanikus Kertje őrzi, három, erre a célra kialakított szekrényben. Puşcaş Mihai, a herbáriumi gyűjteményért felelős biológus elmondása alapján valamivel több, mint 30 ezer példányról van tudomásuk, amelyeket a szakemberek helyben tanulmányozhatnak. A herbárium kisebb részei a Debreceni Egyetem és az ELTE Botanikus Kertjében található, egykori budapesti tanszéki gyűjteményét pedig a MTM Növénytárra hagyományozta. Debrecenben 1980-ban nyílt meg az első kiállítóhely, amellyel teljesült dr. Soó Rezső végakarata. Nevezetesen az, hogy a városra hagyományozott és a Bélyegmúzeum gondjaira bízott, 225 000 darabot számláló és 24 féle természettudományi, művészeti és kultúrtörténeti tematikát magába foglaló filatéliai kollekciónak ki az érdeklődők számára. Ezt a tervet azonban nem sikerült véghezvinni, mivel a kiállítóterem épületét lebontották. Szerencsére 1995-ben ismét otthonra talált a gyűjtemény: a Magyar Posta Zrt. debreceni postaigazgatóságának központi épülettömbjében található Delizsánsz kiállítóterem – Postamúzeum biztosít helyszínt, a külön erre a célra kialakított Soó Rezső emlékszobában, ahol személyes tárgyait és más jellegű gyűjteményeinek egy részét is meg lehet tekinteni. (Erről részletesebb tájékoztatást itt olvashatnak: http://portal.debrecen.hu/hirek/helyi/ujmegny_kozeletihirek.html. Ezúton fejezem ki köszönetemet Halász Alexandrának, a Soó Rezső emlékszoba gyűjteménye kezelőjének a küldött fényképért.) Ugyanakkor a debreceni Malompark bevásárlóközpont II. épületében rendszeres tematikus tárlatokon lehet megcsodálni a professzor hagyatékából származó bélyegek nagyított másolatait.

Pontosítás az *Örökségünk* VII. évfolyamának (2013) 2. számában megjelent, Soó Rezsőről szóló cikk 1. részéhez. A 2003-as székelyudvarhelyi centenárium alkalmából rendezett megemlékező ünnepség előzményeként a Debreceni Egyetem Biológiai Tanszék-csoportjának tanárai felvették a kapcsolatot a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségével és felvetették egy emléktábla állításának lehetőségét. Korábban Pálfalvi Pál biológiananár is fontolgatta,

hogy Soó Rezső születésének centenáriumát méltóképpen meg kell ünnepelni. Végül Pálfalvi Pál biológiananár, Szász Zoltán fizikatanár, a székelyudvarhelyi RMPSZ elnökének szervezésében és a székelyudvarhelyi Polgármesteri Hivatal támogatásával valósult meg az emlékünnepség és emléktábla. Az utóbbi készítője ifj. Andrási Gáspár köfaragó. Az avatásra augusztus elsején került sor. A megemlékezés tudományos ülészakán az előző cikkünkben említettekén kívül Pálfalvi Pál Soó Rezsőről és a Székelyföld flórájáról referált, dr. Vörös Lajos, a tihanyi Hidrológiai Kutatóintézet kutatója Soó tihanyi éveiről tartott előadást. A meghívottakat Szász Zoltán köszöntötte. Az eseményen objektív okok miatt nem tudott részt venni a Debreceni Egyetem képviselője, de még ugyanazon év nyarának végén ők is sort kerítettek az általuk készített emléktábla avatására Soó Rezső egykori szülői házában.

Soó Rezső bélyegkiállítás a debreceni Malompark bevásárlóközpont épületében

A Soó Rezsőre való emlékezés céljával jelen írást **Balázs Ödön** állította össze dr. Kovács J. Attila *Egy szenvedélyes botanikus – Száz éve született Soó Rezső* című, 2003-ban megjelent cikkének (<http://www.vasiszemle.t-online.hu/2003/04/kovacs.htm>) felhasználásával (a szerző engedélyét köszönjük). Köszönetnyilvánítás: Tóth Attila (Sapientia EMTE, Kolozsvár) és dr. Fodorpataki László (BBTE, Kolozsvár) uraknak, a kolozsvári botanikus kert herbáriumi gyűjteményével kapcsolatos hasznos információkkal nyújtott segítségükért, valamint Puşcaş Mihály úrnak a herbáriumi préselt növényről küldött fényképért.

A debreceni postaigazgatóság Delizsánsz kiállítótermében kialakított Soó Rezső emlékszoba

